

Ko e hā teu lava 'o fai ke tokoni?

Social Cohesion Guide

Kau fakatahá

'Oku tau ma'u kotoa ha fatongia ke tau kau atu 'i hono hono lalanga 'o e nofo feongoongi mo ma'uma'uluta pe social cohesion (fekau'aki fakasōsialé). 'Oku kau ai 'a hono tokoni'i 'o e kakaí ke nau ongo'i 'oku nau kau atu, fakakau kinautolu, nau ongo'i 'oku nau kau atu, fakakau kinautolu, mo kau atu 'i he sōsaietí. Ko e tokolahi taha 'o kitautolu 'oku tau fakahoko 'eni neongo 'oku 'ikai fakatokanga'i. Ko e talanoa ki hotau ngaahi kaungā'apí, ngāue 'ofá, pe kau atu ki ha me'a fakakolo 'a e kotoa 'o e ngaahi me'a 'okú ne fa'ufa'u ha ongo'i feongoongi mo ma'uma'uluta. Na'a mo 'etau ngaahi ngaue'angá, 'oku ala lava ke tau fai ha ngaahi me'a 'okú ne langa 'a e social cohesion fou 'i he ngaahi tō'onga faingofua hangē ko e inu kofi pe kai ho'atā mo ha kaungā ngāue fo'ou.

Te tau lava pē 'o kau atu ko ha kongá 'o ha fāmili, 'apiako, ngāue'anga, ngaahi timi sipoti pe siasi – pe ko ha'atau ako ha lea fakafonua fo'ou pe fevahevahe'aki e ngaahi me'a 'oku tau manako aí mo e ni'ihí kehé. Ko e hā pe ha komiunitī 'oku tau 'i ai, 'oku ongo lelei ke te kau atu ki ai, ke ongo'i 'oku fakakau kita, ke te hoko pē ko kita mo ha kongá 'o ha me'a.

'Oku tau kehekehe kotoa ka 'oku tau fie lalaka fakatahá, fakafiefia'i 'a hotau faikehekehé mo faka'apa'apa'i 'a e ni'ihí kehé 'i he taimi 'oku 'ikai ke tau tui tatau aí. 'Oku mahu'inga 'eni koe'uhí he 'oku 'ikai ongo'i 'e he tokotaha kotoa 'e lava ke nau mo'ui fiemālie 'iate kinautolu pe 'e lava ke ongonā honau le'ó.

'Oku fakautuutu 'a e kehekehe 'o e 'o e kakai mei he ngaahi fonua kehe 'i hotau fonuá ni mo lahi 'a e ngaahi komiunitī kehekehé pea 'oku fiema'u ke tau kumi ha ngaahi founga ke tau fekoekoe'i mo feongoongi. 'Oku tau fiema'u 'a e tukupā ke mahino mo tau tali 'a 'etau fefaikehekehe'aki mo hotau ngaahi mālohinga takitaha pea ngāue'i 'a e me'a 'okú ne fakatahatahá'i kitautolú mo e me'a 'okú ne uki ke tau toe vāofi lelei angé.

Fekoekoe'i

– 'oku fōtunga fēfē

'I ha sōsaieti 'oku feohi lelei ai 'a e kakaí, 'oku tau fe'ilongaki, 'ilo'i hotau ngaahi kaungā'apí, ongo'i 'oku fakakau kinautolu 'i hotau ngāue'angá, 'oku ongo'i 'e he 'etau fānaú ko ha kongā kinautolu 'o hotau komiunitii pea 'oku tau 'ilo'i 'a e feitu'u ke ma'u mei ai ha tokoni 'i he taimi 'oku tau fiema'u aí. 'Oku tau ongo'i 'oku tau lava 'o talanoa ki he kakai 'oku 'ikai ke tau fa'a talanoa mo kinautolu, lea hake 'i he taimi 'oku tau fanongo ai ki he kakai 'oku nau lea 'aki ha ngaahi me'a filifili mānako, mo ongo'i tau'atāina ke tau vahevahe atu ko hai kinautolu, feitu'u 'oku tau ha'u mei aí, mo e founga 'oku tau fai 'aki ai ha ngaahi me'a. 'I ha hoko 'a ha faingata'a 'oku 'ikai ke tau lí'aki ha taha – 'oku fakakau 'a e taha kotoa pē.

Ke fakautuutu 'a e fekoekoe'i

– ko e hā 'a e me'a te ke lava 'o fakahokó

Ko ia ai, ko e hā 'a e me'a te tau lava 'o fakahoko ke tokoni'i ha kakai tokolahi ange ke nau kau atú, tali 'a e kehekehé, ongo'i fekau'aki, kau ki ai, falala ki he ni'ihiki kehé mo ongo'i 'oku faka'apa'apa'i kinautolu?

Kau fakatahá

- 'ilo'i mo fakahoko ha ngāue ki he 'ulungaanga filifili mānakó, ngaahi tu'utu'uni ngāué mo e ngaahi founga fakahoko ngāué.
- tokoni'i 'a e kakaí mo e ngaahi kautahá ke nau toe lelei ange.
 - lototo'a ke fakahoko ha talanoa mo ha taha 'okú ne fakafōtunga mai ha 'ulungaanga filifili mānako. 'E lava ke tokoni 'a e ngaahi ma'u'anga fakamatala 'i he uepisaiti 'a e Human Rights Commission, hangē ko e [Ngāue atu ki he Lau Lanú](#).
- tokoni'i 'a e kakaí mo e ngaahi kautahá ke nau toe lelei ange.
 - fekumi ki he ako fakangāue 'i ho'o kautahá, kosilio fakakoló pe fakafou 'i ha NGO 'i hono tēkolo'i 'o e filifili mānakó pea vahevahe atu 'a ho'o ngaahi 'ilo mei ho'o akó mo ho ngaahi kaungāme'á, fāmilí mo e kaungā ngāué.

- fakakaukau ki he ngaahi liliu 'e fiema'u ki he laó, tu'utu'uni fakalaó mo e tu'utu'uni ngāué ke pou pou'í 'a hono fakafepaki'í 'o e filifili mānakó.
 - fokotu'u atu ha fakakaukau ke fakalelei'í ha ngaahi tu'utu'uni ngāue pe lao 'i hono fiema'u ha loto mo e fakakaukau 'a e kakaí.

Tali 'o e kehekehé, ongo'í 'oku faka'apa'apa'í

- fakakaukau'í pe, 'i ho'o ngāue'angá pe kautahá, te ke lava 'o faka'aonga'í, 'oatu pe tohi kole ki he pa'anga ke fokotu'utu'u ha polokalama pe sēvesi ki hano fakahoko 'o ha ngāue ki he filifili mānakó.

Ongo'í 'oku fehokotaki

- tataki mo kaungā fa'ufa'u pea mo tu'uaki atu ha ngaahi tō'onga fakasōsiale angamaheni ki he fakakau atú.
 - 'oku 'ikai fiema'u ia ke ke hoko ko ha pule 'o ha timi ke ke hoko ai ko ha taki. Te ke lava 'o fakafōtunga mai 'a e takimu'a lelei 'aki hono fakahaa'í 'a ho'o fakamahu'inga'í ko ia 'a e ngaahi tokoni kehekehe 'a ho kaungā ngāué, ngaahi kaungāme'á mo e ngaahi mahení. 'E lava ke fakafou 'eni 'i ha lea 'o fakatokanga'í 'a e tokotahá, 'o 'oange ha faingamālie mo ha taimi ke nau talanoa mo fanongo foki ki he me'a 'oku nau talanoa ki aí.
- hokohoko atu 'a hono fa'ufa'u ha ngaahi faingamālie ke fetalanoa'aki ai mo ha ngaahi komiuniti kehekehe.
 - tokoni ki he ngaahi kaungā'api fo'ou pea fakamaheni ki ha ni'ihii fo'ou me'i ha ngaahi komiuniti kehekehe. Te ke ala fe'iloaki mo kinautolu 'i ha ngaahi me'a fakakolo 'oku hoko pe ngaahi ako mo e hui 'i he 'Initaneti.
- kaungā fa'u 'a e tu'utu'uni ngāué mo kinautolu te nau kau atu me'i he ngaahi komiuniti kehekehé.
 - kapau ko ha tokotaha fa'u tu'utu'uni ngāue koe, fakakaukau'í hano faka'aonga'í 'o e ngaahi fakamatala tokoni 'i he uepisaiti 'a e [DPMC Policy Project](#) ke fokotu'utu'u ha palani fakafehokotaki mālohi.
- faka'ai'ai 'a hono mahino'í 'o e ngaahi 'ulungaanga fakafonua mo e 'ilo'i'anga (identities) kehé.
 - fokotu'u ha 'Aho fakahoko'anga me'a ki he Ngaahi Kaungā'api 'i ha feitu'u 'i ho koló hangē ko ha ma'u me'atokoni pe ti ho'atā.

Kau aí

- kau atu 'i ha ngaahi polokalama fakakolo kehekehe pea fokotu'u ha ngaahi vā fetu'utaki mālohi, falala'anga mo hokohoko atu.
- 'alu atu ki he ngaahi polokalama mo e ngaahi fakafiefia fakatokolahi 'i he komiunitií pea fekumi ki ha fakamatala fekau'aki mo e ngaahi me'a 'oku hokó mo e ngaahi fakafiefiá. Te ke lava 'o ma'u 'a e ngaahi polokalama 'a e komiuniti 'i homou feitu'ú 'i hano faka'aonga'i 'a e Neighbourly, EventFinda pe ko ho'o nusipepa fakakoló.
- 'ilo lahi ange ki he hisitōlia 'o New Zealand mo e Talite 'o Waitangi pea fakafeangai lahi ange mo e Te Reo me ngā tikanga Māori.
- ako 'a e Te Reo 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi apps ta'etotongi 'i he 'Initaneti hangē ko e Kōrerorero, Kupu mo e Ako Tahī pe lēsisita 'i ha polokalama ako 'i he Te Wānanga o Aotearoa, 'a'ahi ki he ngaahi faka'alí'alí 'o e hisitōliá 'i ho'o mesiume fakakoló, pe 'ave 'o lau atu ha ngaahi tohi fekau'aki mo e hisitōlia 'o New Zealand mei ho'o laipeli fakakoló.

